

Ю. Р. Офіцинський

**ОКУПАЦІЯ КРИМУ РОСІЄЮ 1-15 БЕРЕЗНЯ 2014 р.
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ГАЗЕТИ «THE NEW YORK TIMES»)**

У статті проведено реконструкцію російської окупації Криму через призму публікацій провідної американської газети «The New York Times». 1 березня 2014 р. парламент Росії санкціонував силові дії проти України. Протягом наступних двох тижнів російські солдати без розпізнавальних знаків блокували й захоплювали українські військові частини у Криму. Київ дозволив відкривати вогонь у відповідь на атаки, але цей наказ не мав практичного значення. Адже не було сенсу протистояти чисельнішому ворогу в умовах, коли держава не збиралася надсилати підкріплення на півострів. Західні країни обмежилися дипломатичними візитами і місіями. Військова операція Росії показала відсутність ефективних засобів протидії порушникам системи міжнародних відносин. США підірвали до себе повагу як потужного гаранта стабільного світопорядку. Проте Росія не досягла глобального тріумфу, бо запрограмувала себе на поразку в близькій перспективі, де ключову роль відіграють не військові, а економічні важелі. Тому ці та інші аспекти гібридної війни Росії проти України потребують подальшого вивчення.

Ключові слова: інтервенція, бойовики, солдати, санкції.

Понад 30 років минуло з часу завершення Холодної війни, коли у другій декаді ХХІ ст. світ знову став на її порозі. Майже не помітний на карті світу півострів Крим став яблуком розбрату не тільки між «братніми» українським і російським народами, а й загострив відносини між країнами демократичного світогляду й антизахідних стереотипів.

Після здобуття самостійності в Україні не проводилися дієві політичні та економічні реформи, зволікали з переоцінкою радянської спадщини, занепадала армія, не було належного патріотичного виховання молодого покоління, особливо в регіонах із російськомовним населенням. Це, а також слабкість світової системи безпеки дозволили президенту Російської Федерації В. Путіну про-

вести «кримську операцію». Геополітичні інтереси невеликої групи осіб переважили моральні цінності, закони, життя простих людей.

Окупація й анексія Криму Росією, що відбулася всупереч нормам міжнародного права, стала яскравим історичним прецедентом у сучасному світі. Громадяни України і міжнародна спільнота кардинально змінили своє ставлення до Росії. Оскільки російська окупація Криму триватиме невизначений час, то актуальність цієї проблеми є надзвичайно високою. Зі свого боку ми втілюємо власний науковий проект, де прагнемо комплексно дослідити передумови, причини, привід, рушійні сили, хід подій, наслідки окупації й анексії Криму Росією у лютому – березні 2014 р., її сприйняття міжнародною спільнотою та світовими медіа.

У цілому хронологічні межі зазначеної проблематики охоплюють період від появи перших окупаційних російських військ у межах Криму (20 лютого 2014 р.) до підписання договору між Російською Федерацією і Республікою Крим про прийняття у Російську Федерацію Республіки Крим та утворення в складі Російської Федерації нових суб'єктів (18 березня 2014 р.), за яким півострів було анексовано. Відтак територію Автономної Республіки Крим визначено як тимчасово окуповану, згідно із Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України від 15 квітня 2014 р.

Активну фазу російської агресії в український Крим поділяємо на три етапи: 1) 20-28 лютого – від появи і розосередження диверсійних груп до захоплення ними головної владної будівлі авто-

номії; 2) 1-15 березня – захоплення російськими військами майже всіх важливих об'єктів півострова; 3) 16-18 березня – оформлення анексії за результатами правочинів, невизнаних ООН. У цьому контексті важливо, по-перше, провести логічно вмотивовану періодизацію подій з відображенням особливостей кожного етапу, по-друге, показати сприйняття розвинутих західними країнами окупації й анексії Криму Росією і, по-третє, з'ясувати наслідки «кримської проблеми» як для України, так і для світової спільноти. Наразі увагу зосереджуємо на другому етапі, тобто на причинно-наслідкових зв'язках, реконструкції ходу окупації й анексії Криму, встановленні чинників, які перешкодили Україні запобігти загарбанню півострова Росією.

Російська окупація та анексія Криму в лютому-березні 2014 р., як зазначено вище, є актуальною проблемою нової історії України. Її наукова розробка розпочалася і потребує вивчення широкого кола історичних джерел. Вже оприлюднено ряд інформаційно-довідкових, науково-популярних і наукових праць. Так, в електронній енциклопедії розміщено статті «Російська інтервенція до Криму 2014» [10], «Анексія Криму Росією (2014)» [1], «Російська збройна агресія проти України (2014-2015)» [9], «Кримська криза» [5], що уточнюються та оновлюються.

За декілька місяців після завершення анексії українського півострова Кремлем вийшла колективна науково-популярна праця українських істориків «Крим: шлях крізь віки. Історія у запитаннях і відповідях» [4]. У ній п'ять статей присвячено проблематиці приєднання Криму Росією. Оперативним відгуком на вказані події слід вважати симетричну появу в 2014 р. двох колективних видань – у Києві та Москві. Українські історики підготували «Крим від античності до сьогодення», а російські – «История Крыма». В українському виданні привертає увагу праця С. Кота щодо захисту культурних

цінностей на захопленому Росією півострові [3], а у російському – остання 13-та глава – «Георгиевские цвета снова над Крымом. Воссоединение Крыма с Россией. 2014 год» О. Романова [8].

У цьому питанні світоглядні позиції в українській та російській історіографіях є протилежними. У радянський час нав'язливо пропагували ідеологічну концепцію про «возз'єднання» України і Росії у 1654 р., а тепер вивільнене місце історики, що на службі в агресора, замінили таким же «возз'єднанням» Криму і Росії у 2014 р. Водночас російські вчені-юристи, зокрема відомий фахівець із конституційного права, професор О. Лукьянова, проаналізувавши проблему верховенства права у контексті зовнішньої політики Росії, вказали на нікчемність приєднання Криму й м. Севастополя внаслідок чисельних порушень відповідної процедури [6].

Торкнувся питання анексії Криму й британський історик і політолог Е. Вілсон у шостому розділі своєї книги «Українська криза: що це означає для Заходу» [62]. Він зазначив, що державний переворот відбувся не в Києві, а в Криму. Вторгнення «зелених чоловічків» Путіна й анексія українського півострова Крим відносять до найбільших злочинів проти людства XXI ст. Як зазначив у своїй книзі відомий політичний експерт Т. Березовець, у випадку безкарності цей міжнародний злочин поставить усе людство на межу геополітичної катастрофи [2]. Він подав свідчення очевидців: українські та зарубіжні політики, військові, експерти, журналісти, активісти розповіли про деталі російської агресії в Крим від 18 лютого до 18 березня 2014 р.

Один з аспектів цієї проблематики розглянуто й нами [7]. Зокрема, проаналізовано початок російської агресії в Крим, що припав на 20-28 лютого 2014 р. Пропонована стаття є логічним продовженням наших зусиль у цьому руслі. Позаяк ця тема потребує ретельної розробки, то у науковий обіг слід вводити ваго-

мі джерела. Наразі головним джерелом слугують публікації якісної світової періодики, насамперед – найстарішої (заснована 1851 р.) щоденної газети США «The New York Times». Вона виходила у будні тиражем близько 2 млн. прим., а у неділю – понад 2,3 млн. прим. У «The New York Times» працює понад 1,1 тис. кваліфікованих журналістів, а сама газета належить до найпливовіших газет сучасного світу. Новини на її веб-сайті щоденно читає близько 30 млн. осіб з усього світу. Загалом нами проаналізовано 51 авторську публікацію про російську окупацію Криму, що оперативного побачили світ в електронній та газетній версіях «The New York Times» від 1 до 15 березня 2014 р. Йдеться в середньому про три-чотири публікації щодня, котрі належали компетентним авторам (їх загалом 26).

У вказаний період події на півострові розгорталися за тим же сценарієм, що й радянська інтервенція в Угорщину 1956 р., Чехословаччину 1968 р., Афганістан 1979 р. Зранку 1 березня 2014 р. самопроголошений прем'єр-міністр Криму С. Аксьонов оголосив, що має винятковий контроль над військами й міліцією, та звернувся до В. Путіна за допомогою в захисті регіону. Він зазначив, що референдум щодо незалежності Криму призначено на 30 березня. Кремль швидко видав заяву про те, що це прохання не буде проігноровано. Верхня палата російського парламенту – Рада Федерації – 90 голосами зі 166 можливих санкціонувала військові дії російської армії. Цей дозвіл спрямовувався на Крим, але, по суті, охоплював усю територію України. Парламент також просив В. Путіна відкликати посла Росії у США [59].

Перед тим, як В. Путін 1 березня публічно оголосив свій намір ввести війська у Крим, у Вашингтоні Б. Обама та його команда міркували над відповіддю. Пропонували відмінити приїзд президента США на саміт у Росії у червні, відкласти можливу торгову угоду, виключити Москву із «Великої вісімки», відправи-

ти американські військові кораблі у регіон. Обама оголосив першу пряму відповідь після 90-хвилинної телефонної розмови з Путіним. Він відклав підготовку до саміту «Великої вісімки». Водночас прагматики вважали, що Б. Обама повинен запропонувати НАТО розгорнути сили на польсько-українському кордоні [11].

Того ж дня через загрозу захоплення Криму Росією зібралася Рада національної безпеки та оборони України. Реальність була невтішною, адже українські війська погано оснащені. У Криму вони мали тільки номінальну силу – бригада з 3,5 тис. бійців, оснащена артилерією та легким озброєнням. Українська армія вилодила на півострові одним повітряним ескадром винищувачів СУ-27, розташованих на аеродромі «Бельбек». Нечисельний флот заблоковували російські кораблі [26]. У Кіровському військовому аеродромі 28 лютого українські солдати намагалися зупинити групу російських військ від проникнення. Останні розламали навігаційне обладнання, щоб Україна не прислала підкріплення.

Вторгнення у Крим для Росії було нескладним. Українські вояки не відповідали на провокації, які б виправдали масштабну інтервенцію. 1 березня у Сімферополі десятки озброєних російських солдатів і сотні їх прихильників перекрили дороги. Російські бронетранспортери проїхалися центром Севастополя [37]. Десятки мирних людей зібралися біля будівлі кримськотатарського телеканалу «ATR TV» для його захисту. На прес-конференції у Сімферополі Р. Чубаров, лідер кримських татар, зазначив, що захоплення урядових будівель Криму здійснили спеціально навчені люди [60].

1 березня виконувач обов'язків Президента України О. Турчинов наказав Збройним силам України перейти у повну бойову готовність. Українським бійцям було дозволено відкривати вогонь, якщо їх атакуватимуть. Київ вимагав, щоб Москва російських вояків тримала на своїх базах у Криму. В Україні поси-

ли охорону на атомних електростанціях, аеропортах тощо.

Російські солдати без розпізнавальних знаків на військовій техніці з номерами Чорноморського флоту РФ перекрили головні шляхи сполучення у Криму, оточили місцеві урядові споруди, закрили головний аеропорт і заволоділи вузлами комунікації. Біля входу до українського митного і прикордонного посту в Балаклаві біля Севастополя стояла колона із російської військової техніки: 10 вантажівок із 30 солдатами в кожній, 2 карети швидкої допомоги, 5 бронетранспортерів. Поширювалися повідомлення про прибуття додаткових російських сил, включаючи російські кораблі, що наближались до Феодосії [59].

У російських ЗМІ антиукраїнська операція зайняла почесне місце. Згідно з опитуванням московського «Левада-Центру», 43 % росіян вважали повалення В. Януковича насильницьким переворотом, а 23 % назвали ситуацію в Україні громадянською війною. Багато респондентів вбачали у цих подіях організовану спробу Заходу втягнути Україну на свою геополітичну орбіту [41].

Провідні країни світу відреагували на агресію Росії у Криму. Прем'єр-міністр Великої Британії Д. Кемерон не бачив жодного виправдання для військової інтервенції в Україну. Канада відкликала свого посла із Москви та, як і США, відклала підготовку до саміту «Великої вісімки». Рада Безпеки ООН провела термінове засідання. Представник США С. Пауер закликала Росію припинити будь-які дії своїх військ. Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун у розмові з В. Путіним спонукав його до переговорів з Києвом. Американський сенатор Б. Коркер консулювався із держсекретарем Дж. Керрі щодо санкцій проти Росії [13].

У неділю 2 березня 2014 р. Україна попередила Москву проти подальших вторгнень. Виконувач обов'язків Президента О. Турчинов ветоував закон про відміну статусу російської мови як регіо-

нальної [42]. Близько п'ятої ранку десятки озброєних солдатів без розпізнавальних знаків з метою блокування зайняли позиції біля української бази у Перевальному, що за 23 км від Сімферополя. У середині було близько 20 українських солдатів і бронетранспортер. Тим часом командувач Військово-морських сил України у Севастополі контр-адмірал Д. Березовський перейшов на бік противника [39]. У Москві організували мітинг на підтримку В. Путіна і захисту росіян в Україні. Московська поліція заарештувала близько 360 людей, які протестували проти війни [44].

2 березня у Крим прибуло підкріплення на допомогу 6 тис. російським воюкам, які вже там діяли. «Велика вісімка» відклала підготовку саміту в Сочі. США скасували поточні перемовини з Москвою щодо енергетики і морського співробітництва. НАТО засудило вторгнення Росії в Україну як порушення міжнародного права [28].

Хоча у Криму було доволі спокійно у понеділок 3 березня, проте російські солдати посилили блокування ключових військових баз та інших об'єктів на півострові, у тому числі морських і прикордонних. Вони тиснули на українських чиновників, щоб ті декларували вірність російській владі [25]. У Севастополі російський мінний тральщик «912» патрулював неподалік від українських суден «Славутич» і «Тернопіль», не даючи їм відплисти.

Новим командувачем українського флоту став контр-адмірал С. Гайдук. Українці розуміли наслідки потенційного конфлікту із сильнішим противником. На військовій базі в Любимівці біля Севастополя близько 200 українських солдатів окопалися за мішками з піском. Електроенергію їм відрізали. Біля інших баз російські солдати без розпізнавальних знаків з автоматичною зброєю стояли біля воріт, не впускаючи й не випускаючи нікого. Самопроголошене ополчення з червоними і чорно-оранжевими стрічками створило бар'єр перед солдатами [56].

Росія розгорнула в Криму військові підрозділи і вимагала капітуляції від українських моряків, погрожуючи збройним наступом на їхні кораблі. Офіційно Кремль заперечив такий ультиматум [14]. 3 березня на засіданні Ради Безпеки ООН постійний представник України Ю. Сергеев розповсюдив лист про те, що росіяни відправили 16 тис. солдатів на півострів, починаючи з 24 лютого. Постійний представник РФ в ООН В. Чуркін виправдав ці дії загрозою росіянам і російськомовним в Україні з боку націоналістів. Він показав звернення В. Януковича з проханням про військову допомогу.

Рада Безпеки не вдалася до жодних дій, оскільки Росія як постійний її член має право вето. Здивувала позиція Китаю, що доти виступав із Росією проти Заходу щодо інших питань, включаючи конфлікт у Сирії. Представник Китаю Лю Цзієй задекларував «позицію невтручання» і повагу територіальної цілісності України [51].

Тоді ж 3 березня у Женеві засідала Рада ООН з прав людини. Міністр закордонних справ РФ С. Лавров зазначив, що російські війська у Криму захищають етнічних росіян від атак націоналістів і провокацій проти російського Чорноморського флоту [21]. Генсек ООН Пан Гі Мун ще 1 березня відправив свого заступника Я. Еліассона в Київ для оцінки стану справ і пошуків діалогу з Росією. 3 березня голова Організації з безпеки та співробітництва в Європі, міністр закордонних справ Швейцарії Д. Буркгальтер відрядив в Україну місію спостерігачів на чолі з А. Торс.

США готувалася запровадити санкції на російських чиновників, залучених до окупації Криму. Європейські країни реагували стримано. Вони не хотіли зупинити комерційну активність у Росії. Без підтримки Європи економічні санкції не могли змінити курс В. Путіна. США не були найбільшими торговельними партнерами Росії. Річний обсяг експортно-імпортних операцій між обома країнами

складав 40 млрд дол., а між Росією та ЄС – 460 млрд дол. [14].

3 березня НАТО скликала другу надзвичайну нараду щодо України на прохання Польщі. У Брюсселі відбулася зустріч міністрів закордонних справ країн ЄС, які закликали Москву повернути війська на бази. Вони пригрозили заморозити лібералізацію візового режиму і переговори з економічного співробітництва, проігнорувати червневий саміт «Великої вісімки» у Росії.

У вівторок 4 березня російські солдати випустили попереджувальні постріли в повітря, коли близько 200 неозброєних українських вояків наблизилися до свого аеродрому «Бельбек» [45]. Після семи годин мирного протистояння 12 українських солдатів зайняли свої позиції та охоронні пости. Решта повернулася додому [49].

На прес-конференції самопроголошений прем'єр-міністр Криму С. Аксьонов твердив, що більшість українських військових присягнули його урядові, а місцеві чиновники працюють над прискоренням референдуму щодо незалежності. Міністерство оборони України спростувало це дезертирство, а суд у Києві визнав недійсним призначення С. Аксьнова прем'єром Криму і видав ордер на його арешт [34; 36].

4 березня В. Путін оголосив про завершення навчань 150 тис. солдатів поблизу кордону з Україною. На прес-конференції в Москві він описав події в Україні як антиконституційний переворот і заперечив, що російські війська окупували Крим. Але на блок-постах, встановлених у Криму, висіли російські прапори. Президент США Б. Обама непохитно стояв на тому, що Росія порушила міжнародне право і суверенітет України.

Того ж дня, 4 березня, держсекретар США Дж. Керрі у Києві пообіцяв 1 млрд дол. надзвичайної допомоги економіці України, підтримку в боротьбі з корупцією і в навчанні спостерігачів на прийдешніх виборах. Керрі попередив,

що Путін може вдатися до військової операції на сході України. Американці пропонували допомогу в поверненні мільярдів доларів, вкрадених В. Януковичем і великими бізнесменами [29]. Згадана позика США призначалася і для протидії російському тиску, адже «Газпром» з 1 квітня скасовував знижку на поставки природного газу в Україну. Газовий шантаж щодо України та європейських держав Росія запроваджувала у 2006, 2008, 2009 рр. [22].

Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун відправив радника Р. Серрі у Крим, а заступник генсека Я. Еліассон продовжив у Києві переговори.

У середу 5 березня 10 російських вантажівок «Камаз» із солдатами припаркувалися під м. Армянськ неподалік від блок-посту, що відділяє Крим від решти України. Там же знаходився український пост дорожньої міліції, яким оволоділи російські солдати. Блок-пост обладнали наметом, шлакоблоками, мішками з піском, двома бронетранспортерами. Журналістам не дозволяли підходити ближче 100 м. Жоден транспорт не в'їжджав до Криму, а десятки машин стояли в черзі, щоб виїхати з півострова. У Євпаторії український полковник А. Матвієнко, командир частини протиракетної оборони, дозволив 40 російським солдатам проводити спільне патрулювання. Його 200 вояків склали зброю, щоб уникнути сутичок [57].

Дипломат ООН, нідерландець Р. Серрі, якого відправили у Крим, припинив візит через загрозу життю. На об'єкті військово-морських сил у Сімферополі його оточили озброєні чоловіки, що намагали йти в аеропорт і покинути півострів. Р. Серрі вилетів до Києва, де продовжив свою місію [54].

У Парижі держсекретар США Дж. Керрі, міністри закордонних справ Великої Британії В. Гейг та України А. Дециця зустрілися 5 березня з приводу проблеми виконання Будапештського меморандуму. Однак на цю зустріч не прибув міністр закордонних справ РФ С. Лавров.

5 березня Пентагон вжив перших військових заходів з часу кризи. 6 американських винищувачів «F-15», один дозаправний літак «KC-135» посилили групу з 4-х «F-15», які патрулювали повітряний простір балтійських країн. Продовжили програму спільних тренувань військовоповітряних сил із Польщею. Лідери ЄС запланували у Брюсселі обговорити санкції проти Росії. Україні пропонували позику 11 млрд євро протягом наступних декількох років. ЄС оголосив, що заморозить у Європі фінансові активи 18 осіб, відповідальних за зловживання державними коштами України [30].

У четвер 6 березня у Сімферополі Верховна Рада Криму за закритими дверима проголосувала за відділення від України і приєднання до Росії. Кримський парламент призначив референдум на 16 березня. Міська рада Севастополя вжила відповідних заходів. Кримські татари категорично не підтримали ці рішення. Виконувач обов'язків Президента України О. Турчинов заявив про розпуск Верховної Ради Криму. Президент США Б. Обама засудив дії парламенту півострова як незаконні. Тим часом російські солдати та їхні місцеві прихильники блокували українські військові частини у Криму. Росіяни затопили свій старий крейсер «Очаків» у вузькому каналі, щоб закрити українські військові судна в порту Новоозерне [33].

В. Путін наполягав, що озброєні люди без розпізнавальних знаків, які взяли під контроль Крим, були добровольцями місцевої самооборони і купили уніформу в магазині [38]. США запровадили перші санкції проти чільних учасників окупації Криму 6 березня. Європейські лідери назвали запланований на півострові референдум незаконним. Росія загострила ситуацію, розпочавши нові військові навчання.

Канцлер ФРН А. Меркель припустила, що відсутність прогресу в переговорах із РФ, спонукає ЄС запровадити санкції проти Росії [23]. У Римі держсекретар

США, міністри закордонних справ Німеччини, Франції, Італії, Великобританії вирішили сформувати контактну групу у складі Росії, України, Великобританії, Франції, США для переговорів [36].

Президент Б. Обама вичікував. Канцлер А. Меркель зволікала з санкціями проти Росії через глибокі економічні зв'язки між двома країнами. 7 березня лідер верхньої палати російського парламенту В. Матвієнко і нижньої С. Нарішкін уперше заявили, що Росія підтримає відділення Криму від України в статусі регіону РФ. Раніше В. Путін не передбачав можливість півострова стати частиною Росії. Лідери парламенту Росії прийняли делегацію Верховної Ради Криму. Прибульці виступили на мітингу, організованому на Червоній площі в Москві [47].

Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин Астрід Торс передчасно завершила візит. У Сімферополі невідомі змусили її покинути Крим. Протягом чотириденної місії А. Торс встановила відсутність загроз правам росіян та євреїв [52]. Тоді ж до Криму вдруге не впустили місію військових спостерігачів ОБСЄ, до якої входило 40 осіб із 21 країни-учасниці. Уперше вона спробувала в'їхати на півострів 6 березня. Місія мала перебувати в Україні з 5 до 12 березня.

Увечері 7 березня проросійські бойовики пробилися через ворота української військово-повітряної частини А-2355 у Севастополі, у якій служили близько 100 українських солдатів. Жоден постріл не пролунав.

У суботу 8 березня у Сімферополі зібралися прихильники України, конфронтуючи з російськими демонстрантами й ополченцями. Кількасот людей з українськими прапорами пройшлися центром міста, щоб принести тюльпани українським солдатам у честь свята 8 Березня. У Бахчисараї сотні кримських татар, переважно жінок і дітей, зібралися на мітинг проти інтеграції з Росією.

Речник Міністерства оборони України повідомив, що Росія переправила че-

рез Керченську протоку приблизно 200 одиниць військової техніки, а колона з близько 60 військових вантажівок рухалася від Феодосії до аеропорту біля Сімферополя. Зазнав обстрілу український прикордонний патрульний літак. Польща евакуювала консульство із Севастополя, а місію спостерігачів ОБСЄ втретє не впустили в Крим озброєні солдати без розпізнавальних знаків, зробивши попереджувальні постріли. Держсекретар США Дж. Керрі попередив міністра закордонних справ РФ С. Лаврова, що військова ескалація закриє простір для дипломатії [46].

У неділю 9 березня проукраїнський мітинг у Севастополі, на який зібралося кількасот людей, атакували прихильники Росії. У Сімферополі близько 400 проукраїнськи налаштованих росіян і кримських татар зібралися біля пам'ятника Т. Шевченку, читали його вірші та закликали російські війська відступити [23]. Члени партії «Російська Єдність» на вокзалі в Сімферополі полонили двох українських активістів А. Щекуна й А. Ковальського. Самопроголошений прем'єр-міністр Криму і голова згаданої політичної сили обіцяв після референдуму їх відпустити [19].

Провідні держави продовжили перемовини. Прем'єр Великої Британії Д. Кермерон і канцлер ФРН А. Меркель розмовляли з президентом РФ В. Путіним. Той погодився, що стабільна Україна – в інтересах Росії. Проте у понеділок 10 березня вранці до 250 російських солдатів раптово напали на українську військово-морську ракетну базу в селищі Чорноморське. Нападники мали кулемети, автомати, міномети і снайперські гвинтівки, якими озброєні елітні російські підрозділи. На базі було до 50 українських моряків із пістолетами й автоматами, котрі здали зброю на склад. Російські війська проникли на військово-повітряну базу в селищі Новофедорівка, захопили військовий шпиталь у Сімферополі, підійшли до моторизованого батальйону в Бахчисараї, оточили військово-морську базу в бухті Донузлав. Український десантний

корабель «Костянтин Ольшанський» не міг покинути бухту через затоплений російськими крейсер «Очаків». Українській базі протиповітряної оборони в Євпаторії кримська влада поставила ультиматум капітулювати. У ході цих операцій ніхто не постраждав, але протягом попередніх двох тижнів зникло щонайменше 5 активістів і журналістів [20].

Дипломатичні зусилля були зведені нанівець. Держсекретар Керрі відклав заплановану подорож до Росії [31]. Цікаво, що 10 березня у Раді Безпеки ООН за суверенітет і територіальну цілісність України знову (як і тижнем раніше) висловився Лю Цзієй – представник Китаю [40]. Така позиція Китаю стала несподіванкою і для росіян.

У вівторок 11 березня аеропорт у Сімферополі закрили для всіх рейсів, крім московських. Верховна Рада Криму зробила наступний крок для відокремлення від України і схвалила заходи для входження до РФ [24]. Синхронно європейські політики в Лондоні обговорили можливі санкції проти Росії [12].

На зустрічі прем'єр-міністра України А. Яценюка і президента США Б. Обами 12 березня у Білому Домі йшлося про міжнародно-правову площину зупинки російської агресії. США та їхні партнери готували жорсткі санкції, якщо Росія анексує Крим [15].

У Варшаві канцлер ФРН А. Меркель і прем'єр Польщі Д. Туск зазначали, що з 17 березня введуть нові санкції проти Росії, а 20 березня підпишуть політичну частину Угоди про асоціацію України з ЄС [58]. Країни «Великої сімки» закликали Росію припинити спроби змінити статус Криму, що суперечить нормам міжнародного права [27]. Прем'єр України А. Яценюк виступив 13 березня у Раді Безпеки ООН на підтримку резолюції про засудження інтервенції Росії у Крим. Усі розуміли, що на таку резолюцію Росія накладе вето [55].

Росія збрала війська і бронетехніку вздовж кордону з трьома східними об-

ластями України. Це загострило напругу між Кремлем і Заходом. Канцлер А. Меркель закликала відмовитися від політики XIX і XX ст., інакше Росія зіткнеться з дипломатичною й економічною відплатою. Ці слова відобразили раптову еволюцію української кризи від регіонального конфлікту до повномасштабної конфронтації Сходу і Заходу, тобто між Москвою та об'єднаними ЄС і США [48].

Держсекретар Керрі запевнив, що Росія ще не зробила військові приготування для вторгнення в усю Україну. Адміністрація Обами відклала прохання Києва про військову допомогу. Тим часом російська влада заблокувала вебсайти і блоги, які використовували опозиціонери, зокрема О. Навальний та Г. Каспаров. На блозі О. Навального на «LiveJournal», найпопулярнішому в російських соціальних медіа, 12 березня опубліковано запис про протести в Києві як народний бунт проти корупційної влади. Тут же спростовано заяви Москви, що росіяни у Криму в небезпеці [16].

Меркель вважала, що Путін живе в «іншому світі». Проте багатьох росіян влаштовували його рішення. Всеросійський центр вивчення громадської думки декларував, що рейтинг В. Путіна перевищив 70 % і досягнув найвищої точки за останні три роки. «Абсолютна більшість російської громадськості підтримала б приєднання Криму до Росії, – зазначав Л. Гудков, директор аналітичної фірми «Левада-Центр». – З іншого боку, більш ніж 70 відсотків проти будь-якого використання сили в Україні» [61]. Опитування Всеросійським центром вивчення громадської думки показало, що 71 % росіян вважали, що потрібно захищати російськомовних на півострові [18].

У п'ятницю 14 березня в Лондоні відбулася шестигодинна зустріч держсекретаря США Керрі та міністра закордонних справ РФ Лаврова. Останній публічно запевнив, що Росія не має жодних планів вторгнення на схід і південь України. Проте Дж. Керрі відмітив, що чув

такі запевнення за кілька днів до того, як Кремль увів війська у Крим [32].

Європейські лідери спільно попередили Росію про серйозні санкції у разі анексії Криму [50]. Тривоги додавали повідомлення про те, що під наглядом офіцерів російської розвідки багатьох росіян везли автобусами до Харкова, Луганська і Донецька, щоб агітували проти української влади. Близько 80 росіян десантувалися з гелікоптера і захопили газовий термінал у с. Стрілкове Генічеського району Херсонської області у суботу 15 березня. Хоча влада Криму взяла відповідальність за операцію, її провели російські війська.

15 березня Верховна Рада України розпустила кримський парламент. Медіа повідомили про перехід російських танків на північ півострова біля материкової України. Вантажівки, які перевозили артилерію, рушили з Керчі на північ. озброєні в масках і люди у цивільному вторглися в готель «Москва» у Сімферополі, де проживали іноземні журналісти. Обшукали декілька кімнат, забрали флешки. Кримські чиновники наполягали, що це було тренування [35].

Того ж дня на засіданні Ради Безпеки ООН Росія наклала вето на резолюцію про запланований референдум у Криму як незаконний. Водночас Франція переглянула свою військову співпрацю з РФ [53]. Команда президента Обама обговорила стратегію. Американці та європейці, працюючи над санкціями проти Росії, бачили три варіанти поведінки Путіна: 1) не діє; 2) анексує Крим; 3) захоплює частину східної України.

У Москві відбулося два великих мітинги. У проурядовому взяли участь дуже чоловіки в малинових куртках з гаслами «Ні Майдану в Москві» та «Слава Беркуту». Інший мітинг називався «Марш за Мир», який зібрала антипутінська опозиція. Поліція нарахувала близько 3 тис. людей, хоча їх було десятки тисяч [17].

Отже, 1 березня 2014 р. парламент РФ санкціонував силові дії російських

солдатів на території України. Протягом наступних двох тижнів вони без розпізнавальних знаків стали провокувати і переманювати українських вояків, блокували й захоплювали військові частини у Криму. Українська влада обмежилася засудженнями дій Росії та дипломатичними демаршами, які жодним чином не перешкоджали «зеленим чоловічкам» посилювати контроль над півостровом. Київ дозволив українським військам відкривати вогонь у відповідь на атаки, але цей наказ не мав практичного значення. Адже не було сенсу протистояти чисельнішому і краще оснащеному ворогу, в умовах, коли держава не збиралася надсилати підкріплення на півострів.

Зі свого боку західні країни висловлювали занепокоєння щодо ситуації в Україні й обмежувалися обіцянками фінансової допомоги, дипломатичними візитами і місіями ОБСЄ. Останні навіть не в'їхали в Крим і були велемовним дзеркалом ЄС, провідні країни якого, зокрема Великобританія та Німеччина, не бажали вдаватися до рішучих дій проти Росії через тісні економічні зв'язки з нею. США ввели попереджувальні санкції, котрі не справили великого впливу на Москву. Військова операція РФ стала холодним душем для ЄС, бо показали відсутність у ньому ефективних засобів протидії порушникам системи міжнародних відносин. У подальшому це сприятиме кращій інтеграції європейських країн. Наслідком агресії В. Путіна в Крим стало усвідомлення, що США до певної міри підірвало до себе повагу і довіру у світі як потужного гаранта стабільного світопорядку. Проте Росія не досягла глобального триумфу, бо відразу запрограмувала свою поразку в близькій перспективі, в якій ключову роль відіграють не військові, а економічні важелі.

Насамкінець зазначимо, що чимало важливих фактів про «кримську спецоперацію» Росії, образно кажучи, залишилися поза зоною видимості. Про них світ довідався пізніше, зокрема після резо-

нансного зізнання В. Путіна про ціле-спрямовану агресію проти України. Тому ці й інші аспекти гібридної війни потребують подальшого вивчення.

Література

1. **Анексія** Криму Росією (2014) // uk.wikipedia.org.

2. **Березовець Т.** Анексія: Острів Крим. Хроніки «гібридної війни» / Т. Березовець. – К.: Брайт Букс, 2015. – 392 с.

3. **Кот С.** Крим: статус окупованої території та захист культурних цінностей / С. Кот // Крим від античності до сьогодення / Відп. ред. В. Смолий. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2014. – С. 689-707.

4. **Крим:** шлях крізь віки. Історія у запитаннях і відповідях / Відп. ред. В. Смолий. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2014. – 456 с.

5. **Кримська криза** // uk.wikipedia.org.

6. **Лукьянова Е.** О праве налево... Почему, согласно закону Российской Федерации, Крым все-таки не совсем наш / Е. Лукьянова // Новая газета. – 2015. – 19 марта.

7. **Офіцинський Ю.** Початок російської агресії в Крим очима світової спільноти (20-28 лютого 2014 р.) / Ю. Офіцинський // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія: Історичні науки. – 2015. – № 4. – С. 67-76.

8. **Романов А.** Георгиевские цвета снова над Крымом. Воссоединение Крыма с Россией. 2014 год / А. Романов // История Крыма / Авт. вступ. ст. В. Мединский. – М.: ОЛМА, 2014. – С. 452-460.

9. **Російська збройна агресія** проти України (2014–2015) // uk.wikipedia.org.

10. **Російська інтервенція** до Криму 2014 // uk.wikipedia.org.

11. **Baker P.** Making Russia Pay? It's Not So Simple / P. Baker // The New York Times. – 2014. – 1 March.

12. **Baker P.** Obama Team Debates How to Punish Russia / P. Baker // The New York Times. – 2014. – 11 March.

13. **Baker P.** Pressure Rising as Obama Works to Rein In Russia / P. Baker // The New York Times. – 2014. – 2 March.

14. **Baker P.** Top Russians Face Sanctions by U.S. for Crimea Crisis/ P. Baker // The New York Times. – 2014. – 3 March.

15. **Baker P., Gordon M.** Obama Makes Push for Political Solution to Crisis in Ukraine/ P. Baker // The New York Times. – 2014. – 12 March.

16. **Barry E.** Russia Blocks Web Content Amid Tension Over Ukraine / E. Barry // The New York Times. – 2014. – 13 March.

17. **Barry E., Kishkovsky S.** As Putin's Popularity Soars, Voices of Opposition Are Being Drowned Out / E. Barry // The New York Times. – 2014. – 15 March.

18. **Bohlen C.** Cold War Media Tactics Fuel Ukraine Crisis / C. Bohlen // The New York Times. – 2014. – 10 March.

19. **Chivers C.** Russia Moves Swiftly to Stifle Dissent Ahead of Secession Vote / Chivers C., Reeve P. // The New York Times. – 2014. – 14 March.

20. **Chivers C.** Russia's Grip Tightens With Shows of Force at Ukrainian Bases / Chivers C., Sneider N. // The New York Times. – 2014. – 10 March.

21. **Cumming-Bruce N.** At U.N., Russia Points to Ultranationalist Threats in Ukraine / Cumming-Bruce N. // The New York Times. – 2014. – 3 March.

22. **Davenport C.** U.S. Hopes Boom in Natural Gas Can Curb Putin / Davenport C., Erlanger S. // The New York Times. – 2014. – 5 March.

23. **Erlanger S.** Clashes in Ukraine as Rallies Take a Turn / Erlanger S., Barry E. // The New York Times. – 2014. – 9 March.

24. **Erlanger S.** Air Links Are Severed as Russia Tightens Its Grip on Crimean Peninsula / Erlanger S., Herszenhorn D. // The New York Times. – 2014. – 11 March.

25. **Erlanger S.** Kiev Cites Campaign of Pressure by Russia / Erlanger S., Herszenhorn D. // The New York Times. – 2014. – 3 March.

26. **Erlanger S.** Ukraine Finds Its Forces Are Ill Equipped to Take Crimea Back From Russia / Erlanger S., Kramer A. // The New York Times. – 2014. – 1 March.

27. **Gordon M.** Kerry Plans 11th-Hour Meeting With Russians Over Crimea / M. Gordon // The New York Times. – 2014. – 12 March.

28. **Gordon M.** Kerry Plans to Visit Ukraine in Show of Support and Warns Russia of Penalties / M. Gordon // The New York Times. – 2014. – 2 March.

29. **Gordon M.** Kerry Takes Offer of Aid to Ukraine and Pushes Back at Russian Claims / M. Gordon // The New York Times. – 2014. – 4 March.

30. **Gordon M.** U.S. Effort to Broker Russia-Ukraine Diplomacy Fails / Gordon M., Erlanger S. // The New York Times. – 2014. – 5 March.

31. **Gordon M.** U.S. and Russia Hit Diplomatic Roadblock Trying to Start Ukraine Talks / Gordon M., Myers S. // The New York Times. – 2014. – 10 March.

32. **Gordon M., Myers S.** U.S.-Russia Talks on Ukraine Fail to Ease Tension / Gordon M., Myers S. // The New York Times. – 2014. – 14 March.

33. **Herszenhorn D.** Crimea Vote Deepens Crisis and Draws Denunciations / Herszenhorn D. // The New York Times. – 2014. – 6 March.

34. **Herszenhorn D.** Crimean Premier Says Ukrainian Military Units Have Started to Surrender / Herszenhorn D. // The New York Times. – 2014. – 4 March.

- 35. Herszenhorn D.** Russia Seizes Gas Plant Near Crimea Border, Ukraine Says / Herszenhorn D., Baker P., Kramer A. // *The New York Times*. – 2014. – 15 March.
- 36. Herszenhorn D.** Crimea Approves a Secession Vote as Tensions Rise / Herszenhorn D., Gordon M., Rubin A. // *The New York Times*. – 2014. – 6 March.
- 37. Higgins A.** Amid More Signs of Russian Force in Crimea, Delight Mixes With Dismay / A. Higgins // *The New York Times*. – 2014. – 1 March.
- 38. Higgins A.** Steeped in Its Bloody History, Again Embracing Resistance / A. Higgins // *The New York Times*. – 2014. – 6 March.
- 39. Higgins A.** In Crimea's Phantom War, Armed Men Face Unseen Foe / A. Higgins, Smale A. // *The New York Times*. – 2014. – 2 March.
- 40. Jacobs A.** China Torn Between Policies and Partnership / Jacobs A., Sengupta S. // *The New York Times*. – 2014. – 11 March.
- 41. King C.** Crimea, the Tinderbox / King C. // *The New York Times*. – 2014. – 1 March.
- 42. Kramer A.** Ukraine Turns to Its Oligarchs for Political Help / A. Kramer // *The New York Times*. – 2014. – 2 March.
- 43. McCain J.** Obama Has Made America Look Weak / McCain J. // *The New York Times*. – 2014. – 14 March.
- 44. Myers S.** Putin Engages in Test of Will Over Ukraine / Myers S. // *The New York Times*. – 2014. – 2 March.
- 45. Myers S.** Assailing U.S. and Kiev, Putin Keeps Open Option of Force / Myers S., Barry E., Cowell A. // *The New York Times*. – 2014. – 4 March.
- 46. Myers S.** Tensions Remain High in Crimea Amid Renewed Effort to Mediate / Myers S., Erlanger S. // *The New York Times*. – 2014. – 8 March.
- 47. Myers S.** For First Time, Kremlin Signals It Is Prepared to Annex Crimea / Myers S., Herszenhorn D., Gladstone R. // *The New York Times*. – 2014. – 7 March.
- 48. Myers S.** Russian Troops Mass at Border With Ukraine / Myers S., Smale A. // *The New York Times*. – 2014. – 13 March.
- 49. Reeve P.** No Bloodshed in a Standoff at an Airfield in Ukraine / Reeve P. // *The New York Times*. – 2014. – 4 March.
- 50. Schmemann S.** A Mystery, a Murder Case and an Injustice / Schmemann S. // *The New York Times*. – 2014. – 14 March.
- 51. Sengupta S.** Biting Words but No Action at Security Council Meeting / Sengupta S. // *The New York Times*. – 2014. – 3 March.
- 52. Sengupta S.** Fact-Finding Envoys in Crimea Face Hostility / Sengupta S. // *The New York Times*. – 2014. – 7 March.
- 53. Sengupta S.** Russia Vetoes U.N. Resolution on Crimea / Sengupta S. // *The New York Times*. – 2014. – 15 March.
- 54. Sengupta S.** Senior U.N. Envoy Threatened at Gunpoint in Crimea / Sengupta S. // *The New York Times*. – 2014. – 5 March.
- 55. Sengupta S.** Ukraine Premier Makes Plea at the U.N. / Sengupta S. // *The New York Times*. – 2014. – 13 March.
- 56. Smale A.** Frayed Nerves in Crimea as Rumors of War Spread / Smale A. // *The New York Times*. – 2014. – 3 March.
- 57. Smale A.** Mystery Men at De Facto Crimean Border Help Fuel Suspicion and Dread / Smale A. // *The New York Times*. – 2014. – 5 March.
- 58. Smale A.** Ukraine Crisis Limits Merkel's Rapport With Putin / Smale A. // *The New York Times*. – 2014. – 12 March.
- 59. Smale A., Erlanger S.** Ukraine Mobilizes Reserve Troops, Threatening War / Smale A., Erlanger S. // *The New York Times*. – 2014. – 1 March.
- 60. Sneider N.** Crimean Tatars Ponder the Return of Russian Rule / Sneider N. // *The New York Times*. – 2014. – 1 March.
- 61. Trudolyubov M.** Putin's 'Honest Brokers' / Trudolyubov M. // *The New York Times*. – 2014. – 14 March.
- 62. Wilson A.** Ukraine Crisis: What It Means For The West / A. Wilson. – New Haven : Yale University Press, 2014. – 248 p.

Literatura

- 1. Aneksiya Krymu Rosiyeyu (2014)** // uk.wikipedia.org.
- 2. Berezovets T.** Aneksiya: Ostriv Krym. Khroniky «hibrydnoyi viyny» / T. Berezovets. – K. : Brayt Buks, 2015. – 392 s.
- 3. Kot S.** Krym: status okupovanoyi terytoriyi ta zakhyst kul'turnykh tsinnostey / S. Kot // *Krym vid antychnosti do s'ohodennya* / Vidp. red. V. Smolij. – K. : In-t istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny, 2014. – S. 689-707.
- 4. Krym:** shlyakh kriz' viky. Istoriya u zapytannyakh i vidpovidyakh / Vidp. red. V. Smolij. – K. : In-t istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny, 2014. – 456 s.
- 5. Kryms'ka kryza** // uk.wikipedia.org.
- 6. Lukyanova E.** O prave nalevo... Pochemu, sohlasno zakonu Rossyyskoy Federatsyy, Krym vsetaky ne sovsem nash / E. Lukyanova // *Novaya hazeta*. 2015. – 19 marta.
- 7. Ofitsynskyy Yu.** Pochatok rosiys'koyi ahresiyi v Krym ochyma svitovoyi spil'noty (20-28 lyutoho 2014 r.) / Yu. Ofitsynskyy // *Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu im. T. Shevchenka. Seriya: Istorychni nauky*. – 2015. – № 4. – S. 67-76.
- 8. Romanov A.** Heorhyevskye tsveta snova nad Krymom. Vossoedynenye Kryma s Rossyey. 2014 hod / A. Romanov // *Ystoryya Kryma* / Avt. vstup. st. V. Medynskyy. – M. : OLMA, 2014. – S. 452-460.
- 9. Rosiys'ka zbroyna ahresiya proty Ukrayiny (2014-2015)** // uk.wikipedia.org.

- 10. Rosiys'ka** interventsia do Krymu 2014 // uk.wikipedia.org.
- 11. Baker P.** Making Russia Pay? It's Not So Simple / P. Baker // The New York Times. – 2014. – 1 March.
- 12. Baker P.** Obama Team Debates How to Punish Russia / P. Baker // The New York Times. – 2014. – 11 March.
- 13. Baker P.** Pressure Rising as Obama Works to Rein In Russia / P. Baker // The New York Times. – 2014. – 2 March.
- 14. Baker P.** Top Russians Face Sanctions by U.S. for Crimea Crisis/ P. Baker // The New York Times. – 2014. – 3 March.
- 15. Baker P., Gordon M.** Obama Makes Push for Political Solution to Crisis in Ukraine/ P. Baker // The New York Times. – 2014. – 12 March.
- 16. Barry E.** Russia Blocks Web Content Amid Tension Over Ukraine / E. Barry // The New York Times. – 2014. – 13 March.
- 17. Barry E., Kishkovsky S.** As Putin's Popularity Soars, Voices of Opposition Are Being Drowned Out / E. Barry // The New York Times. – 2014. – 15 March.
- 18. Bohlen C.** Cold War Media Tactics Fuel Ukraine Crisis / C. Bohlen // The New York Times. – 2014. – 10 March.
- 19. Chivers C.** Russia Moves Swiftly to Stifle Dissent Ahead of Secession Vote / Chivers C., Reeve P. // The New York Times. – 2014. – 14 March.
- 20. Chivers C.** Russia's Grip Tightens With Shows of Force at Ukrainian Bases / Chivers C., Snider N. // The New York Times. – 2014. – 10 March.
- 21. Cumming-Bruce N.** At U.N., Russia Points to Ultrationalist Threats in Ukraine / Cumming-Bruce N. // The New York Times. – 2014. – 3 March.
- 22. Davenport C.** U.S. Hopes Boom in Natural Gas Can Curb Putin / Davenport C., Erlanger S. // The New York Times. – 2014. – 5 March.
- 23. Erlanger S.** Clashes in Ukraine as Rallies Take a Turn / Erlanger S., Barry E. // The New York Times. – 2014. – 9 March.
- 24. Erlanger S.** Air Links Are Severed as Russia Tightens Its Grip on Crimean Peninsula / Erlanger S., Herszenhorn D. // The New York Times. – 2014. – 11 March.
- 25. Erlanger S.** Kiev Cites Campaign of Pressure by Russia / Erlanger S., Herszenhorn D. // The New York Times. – 2014. – 3 March.
- 26. Erlanger S.** Ukraine Finds Its Forces Are Ill Equipped to Take Crimea Back From Russia / Erlanger S., Kramer A. // The New York Times. – 2014. – 1 March.
- 27. Gordon M.** Kerry Plans 11th-Hour Meeting With Russians Over Crimea / M. Gordon // The New York Times. – 2014. – 12 March.
- 28. Gordon M.** Kerry Plans to Visit Ukraine in Show of Support and Warns Russia of Penalties / M. Gordon // The New York Times. – 2014. – 2 March.
- 29. Gordon M.** Kerry Takes Offer of Aid to Ukraine and Pushes Back at Russian Claims / M. Gordon // The New York Times. – 2014. – 4 March.
- 30. Gordon M.** U.S. Effort to Broker Russia-Ukraine Diplomacy Fails / Gordon M., Erlanger S. // The New York Times. – 2014. – 5 March.
- 31. Gordon M.** U.S. and Russia Hit Diplomatic Roadblock Trying to Start Ukraine Talks / Gordon M., Myers S. // The New York Times. – 2014. – 10 March.
- 32. Gordon M., Myers S.** U.S.-Russia Talks on Ukraine Fail to Ease Tension / Gordon M., Myers S. // The New York Times. – 2014. – 14 March.
- 33. Herszenhorn D.** Crimea Vote Deepens Crisis and Draws Denunciations / Herszenhorn D. // The New York Times. – 2014. – 6 March.
- 34. Herszenhorn D.** Crimean Premier Says Ukrainian Military Units Have Started to Surrender / Herszenhorn D. // The New York Times. – 2014. – 4 March.
- 35. Herszenhorn D.** Russia Seizes Gas Plant Near Crimea Border, Ukraine Says / Herszenhorn D., Baker P., Kramer A. // The New York Times. – 2014. – 15 March.
- 36. Herszenhorn D.** Crimea Approves a Secession Vote as Tensions Rise / Herszenhorn D., Gordon M., Rubin A. // The New York Times. – 2014. – 6 March.
- 37. Higgins A.** Amid More Signs of Russian Force in Crimea, Delight Mixes With Dismay / A. Higgins // The New York Times. – 2014. – 1 March.
- 38. Higgins A.** Steeped in Its Bloody History, Again Embracing Resistance / A. Higgins // The New York Times. – 2014. – 6 March.
- 39. Higgins A.** In Crimea's Phantom War, Armed Men Face Unseen Foe / A. Higgins, Smale A. // The New York Times. – 2014. – 2 March.
- 40. Jacobs A.** China Torn Between Policies and Partnership / Jacobs A., Sengupta S. // The New York Times. – 2014. – 11 March.
- 41. King C.** Crimea, the Tinderbox / King C. // The New York Times. – 2014. – 1 March.
- 42. Kramer A.** Ukraine Turns to Its Oligarchs for Political Help / A. Kramer // The New York Times. – 2014. – 2 March.
- 43. McCain J.** Obama Has Made America Look Weak / McCain J. // The New York Times. – 2014. – 14 March.
- 44. Myers S.** Putin Engages in Test of Will Over Ukraine / Myers S. // The New York Times. – 2014. – 2 March.
- 45. Myers S.** Assailing U.S. and Kiev, Putin Keeps Open Option of Force / Myers S., Barry E., Cowell A. // The New York Times. – 2014. – 4 March.
- 46. Myers S.** Tensions Remain High in Crimea Amid Renewed Effort to Mediate / Myers S., Erlanger S. // The New York Times. – 2014. – 8 March.
- 47. Myers S.** For First Time, Kremlin Signals It Is Prepared to Annex Crimea / Myers S., Herszenhorn D., Gladstone R. // The New York Times. – 2014. – 7 March.

48. Myers S. Russian Troops Mass at Border With Ukraine / Myers S., Smale A. // The New York Times. – 2014. – 13 March.

49. Reeve P. No Bloodshed in a Standoff at an Airfield in Ukraine / Reeve P. // The New York Times. – 2014. – 4 March.

50. Schmemmann S. A Mystery, a Murder Case and an Injustice / Schmemmann S. // The New York Times. – 2014. – 14 March.

51. Sengupta S. Biting Words but No Action at Security Council Meeting / Sengupta S. // The New York Times. – 2014. – 3 March.

52. Sengupta S. Fact-Finding Envoys in Crimea Face Hostility / Sengupta S. // The New York Times. – 2014. – 7 March.

53. Sengupta S. Russia Vetoes U.N. Resolution on Crimea / Sengupta S. // The New York Times. – 2014. – 15 March.

54. Sengupta S. Senior U.N. Envoy Threatened at Gunpoint in Crimea / Sengupta S. // The New York Times. – 2014. – 5 March.

55. Sengupta S. Ukraine Premier Makes Plea at the U.N. / Sengupta S. // The New York Times. – 2014. – 13 March.

56. Smale A. Frayed Nerves in Crimea as Rumors of War Spread / Smale A. // The New York Times. – 2014. – 3 March.

57. Smale A. Mystery Men at De Facto Crimean Border Help Fuel Suspicion and Dread / Smale A. // The New York Times. – 2014. – 5 March.

58. Smale A. Ukraine Crisis Limits Merkel's Rapport With Putin / Smale A. // The New York Times. – 2014. – 12 March.

59. Smale A., Erlanger S. Ukraine Mobilizes Reserve Troops, Threatening War / Smale A., Erlanger S. // The New York Times. – 2014. – 1 March.

60. Sneider N. Crimean Tatars Ponder the Return of Russian Rule / Sneider N. // The New York Times. – 2014. – 1 March.

61. Trudolyubov M. Putin's 'Honest Brokers' / Trudolyubov M. // The New York Times. – 2014. – 14 March.

62. Wilson A. Ukraine Crisis: What It Means For The West / A. Wilson. – New Haven: Yale University Press, 2014. – 248 p.

Официнский Ю. Р. Оккупация Крыма Россией 1-15 марта 2014 г. (по материалам газеты «The New York Times»)

В статье проведена реконструкция российской оккупации Крыма через призму публикаций ведущей американской газеты «The New York Times». 1 марта 2014 г. парламент России санкционировал силовые действия против Украины. В течение следующих двух недель российские солда-

ты без опознавательных знаков блокировали и захватывали украинские военные части в Крыму. Киев разрешил открывать огонь на атаки, но этот приказ не имел практического значения. Ведь не было смысла противостоять многочисленному врагу в условиях, когда государство не собиралась отправлять подкрепления на полуостров. Западные страны ограничились дипломатическими визитами и миссиями. Военная операция России показала отсутствие эффективных средств противодействия нарушителям системы международных отношений. США взорвали к себе уважение как мощного гаранта стабильного миропорядка. Однако Россия не достигла глобального триумфа, поскольку запрограммировала себя на поражение в ближайшей перспективе, где ключевую роль играют не военные, а экономические рычаги. Поэтому эти и другие аспекты гибридной войны России против Украины требуют дальнейшего изучения.

Ключевые слова: интервенция, боевики, солдаты, санкции.

Ofitsynskyy Yu R. The Occupation of Crimea by Russia on March 1-15, 2014 (according to the materials of the newspaper «The New York Times»)

The article reconstructs Russian occupation of Crimea through the prism of journalistic reports published in the leading American newspaper «The New York Times». On March 1 Russian parliament authorized the use of force against Ukraine. Over the next two weeks Russian soldiers without insignia blocked and seized Ukrainian military bases in Crimea. Kyiv allowed to open fire in response to the attacks, but the order had no practical value. That is because it did not make sense to resist more numerous enemy, when the state was not going to send reinforcements to the peninsula. Western countries did not take any actions except diplomatic visits and missions. Russia's military operation showed the absence of effective counteraction means against the violators of the system of international relations. The USA undermined a sense of respect to themselves as a powerful guarantor of a stable world order. However, the global triumph was not achieved by Russia because the latter had programmed itself to a failure in the short term, where the key role was played by economic but not military leverages. That is why, these and other aspects of hybrid war of Russia against Ukraine require further study.

Key words: intervention, militants, soldiers, sanctions.

Стаття надійшла до редколегії
15 листопада 2015 р.